

УДК 330.341.1

Брицький С. Ю.,

аспірант кафедри економіки та управління

Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ФАКТОР КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ

Сучасна економічна обстановка, в якій здійснюють свою діяльність підприємства, характеризується нестабільністю і невизначеністю. Їх сталий розвиток в перспективі залежить від здатності прогнозувати і гнучко реагувати на мінливі умови зовнішнього оточення, утримувати і набувати нові конкурентні переваги в боротьбі на ринках.

Одними із джерел конкурентних переваг є інновації, створені в результаті науково-технічної діяльності на підприємстві. Сфера науково-дослідних робіт і розробок є реальним потенціалом, який підприємство може використовувати для утримання та створення нових конкурентних переваг. Інноваційна діяльність підприємства включає створення, впровадження і поширення інновацій й проявляється перш за все у виробленні та реалізації інноваційної стратегії та інноваційної політики.

Інноваційна стратегія являє собою систему цілей довготривалого розвитку підприємства та заходів з їх досягнення на основі інновацій. Вона може бути агресивною і оборонною. Під агресивністю розуміється ступінь змін, забезпечуваних інноваціями, швидкість їх впровадження і частота змінюваності. Під оборонною стратегією розуміється впровадження інновацій по необхідності, в порядку проходження за лідером [3, с. 375].

Також розрізняють новаторську, імітаційну і венчурну стратегії. Новаторська стратегія спрямована на забезпечення високої конкурентоспроможності продукції шляхом самостійної розробки та впровадження інновацій з великою мірою радикальності з охопленням всіх стадій інноваційного процесу та фаз життєвого циклу інновації. Ця стратегія пов'язана з різними ризиками, основними з яких є:

1. Інноваційний ризик, який визначається помилковістю ідеї інновації, недосягненням передбачуваного результату, моральним старінням інновацій.

Однією з причин виникнення ризику помилкового вибору інноваційного проекту є необґрунтоване визначення пріоритетів економічної і ринкової стратегії підприємства, а також відповідних пріоритетів різних видів інновацій, здатних зробити вклад в досягнення цілей підприємства.

Наступною причиною виникнення ризику неправильного вибору мети інноваційного проекту може стати помилкова оцінка ризику споживання. Дана причина характерна для так званих «авторських» інноваційних проектів, що розробляються вченими.

2. Технологічний ризик пов'язаний з тим, що навіть при успішному випробуванні інновація може бути неефективною у виробництві внаслідок збільшення періоду освоєння, неточності в оцінці очікуваних витрат і т. д.

3. Комерційний ризик пов'язаний з невизначеністю результатів великих витрат на маркетинг продукту радикальної інновації внаслідок конкуренції, а також дії інших ринкових факторів.

4. Фінансовий ризик пов'язаний з можливістю помилок в оцінці одноразових витрат (інвестицій) і майбутніх доходів. Він акумулює в собі всі перераховані вище види ризику і інші ризики (політичні, державні і т. д.) [4, с. 228].

Імітаційна стратегія спрямована на використання вже відомих продуктових, технологічних та інших інновацій з незначним їх удосконаленням. При даному вигляді стратегії значно знижуються технологічний, комерційний, інноваційний і фінансовий ризики, що обумовлює широке її використання у світовій практиці.

Венчурна стратегія передбачає використання підприємством інноваційних розробок венчурних підприємств. Венчурні підприємства, як правило, займаються розробкою інновацій у швидко розвиваються галузях промисловості, охоплюючи стадію розробки (НДДКР, підготовка конструкторської, технологічної та проектної документації) і фазу впровадження (класичний венчур). Ці підприємства можуть також супроводжувати розроблену інновацію в виробництві на підприємстві-споживачі (венчур супроводу). У першому випадку (класичний венчур) венчурне підприємство несе весь інноваційний ризик, а в другому (венчур супроводу) – також частину технологічного ризику. Тому підприємства, що використовують венчурну стратегію, пов'язані з меншими ризиками порівняно з іншими стратегіями.

Інноваційна стратегія підприємства реалізується інноваційною політикою. Інноваційна політика підприємства являє собою визначення цілей інноваційної стратегії та створення механізму підтримки пріоритетних програм і проектів підприємства.

При розробці інноваційної політики розглядаються наступні області діяльності:

- Дослідження та розробки (пошукові, фундаментальні, прикладні дослідження, ДКР, дослідне виробництво і розповсюдження інновацій).

- Підвищення якості та сертифікація продукції.

- Оновлення виробничої бази (технічне переозброєння).

- Створення, підтримка і розвиток науково-технологічного потенціалу підприємства.

- Освоєння ринку інновацій (розробка заходів, пов'язаних з маркетинговою політикою) [1, с. 288].

Метою інноваційної політики є створення умов для забезпечення ефективної діяльності підприємства на основі підвищення його конкурентоспроможності та конкурентоспроможності продукції.

Коли підприємство вступає в ринкову конкурентну боротьбу, йому допомагають фактори конкурентоспроможності, що відрізняють це підприємство від конкурентів. Це такі фактори, як продукція, технологія, мережа для просування продукту і т. д. При удосконаленні підприємства, насамперед, розглядають переваги в плані конкурентоспроможності підприємства, що відноситься до здатності своєчасно застосовувати нові технології, використовувати результати інноваційної діяльності.

Саме тому для підтримки конкурентоспроможності підприємству необхідні інновації. Без інноваційної діяльності неможливо протистояти силам, що змінюють ринкові умови.

Таким чином, в умовах сучасної конкуренції, скорочення життєвого циклу товарів і послуг, розвитку нових різнохарактерних технологій, одним з основних умов формування конкурентної стратегічної перспективи підприємства стає його інноваційна активність.

Без застосування інновацій практично неможливо створити конкурентоспроможну продукцію, що має високий ступінь наукоємності та новизни. У ринковій економіці інновації являють собою ефективний засіб конкурентної боротьби, оскільки ведуть до створення нових потреб, до зниження собівартості продукції, до припливу інвестицій, до підвищення іміджу (рейтингу) виробника нових продуктів, до відкриття і захоплення нових ринків.

Інноваційна політика знаходиться в тісній взаємодії з виробничою, торговою, маркетинговою, інвестиційною політикою. Успішне здійснення інноваційної діяльності можливе тільки в разі комплексного підходу до поставлених завдань і створенні оптимальної організаційної структури, що забезпечує інноваційний процес.

Саме тому в інноваційному процесі велике значення набуває інфраструктура. Вона відіграє особливу роль у розподілі ризику між учасниками інноваційного процесу. В цілому інноваційна інфраструктура являє собою організаційну, матеріальну, фінансово-кредитну, інформаційну базу для створення умов, сприяє ефективній акумуляції та розподілу коштів і надання послуг для розвитку інноваційної діяльності технологічного трансферу, комерціалізації науково-технічної продукції в умовах підвищеного ризику.

До завдань інноваційної інфраструктури входять:

- Відбір проектів на основі системи об'єктивної експертизи.
- Створення сприятливих стартових умов для розвитку малих інноваційних технологічно орієнтованих фірм.
- Підтримка венчурних проектів.
- Система участі у розробці перспективних науково-технічних напрямків;
- Підтримка механізмів взаємодії з великими центрами (в тому числі типу франчайзингу).
- Формування матеріально-технічної бази для створення і розвитку малих інноваційних фірм, включаючи лізинг високотехнологічного обладнання.
- Акумуляція фінансових ресурсів, створення інноваційних, інвестиційних, венчурних фондів, інноваційних банків та інше.
- Створення інформаційних мереж, що забезпечують розвиток малих фірм, можливість їх підключення до міжнародних мереж.
- Отримання висококваліфікованого консалтингу, інжинірингу, аудиту, реклами, експертних послуг з метою створення конкурентоспроможної наукомісткої продукції, високих технологій і просування їх на ринок, в тому числі міжнародний.
- Розвиток страхування інноваційних проектів, державне страхування іноземних інвестицій, що вкладаються в розвиток інноваційної діяльності.

- Допомога в отриманні інформації про іноземних партнерах, укладанні контрактів, в тому числі міжнародних, подачі заявок в міжнародні фонди та організації, участь в міжнародних програмах.
- Допомога у проведенні конверсії.

Навчання підприємництву в науково-технічній сфері [2, с. 343].

Базуючись на даних положеннях, формується інноваційна інфраструктура, що складається з наступних взаємопов'язаних елементів:

1) Організаційні структури (адміністрація малого інноваційного бізнесу або комітет з науки і технології, спілки та асоціації підприємців і т. д.), що забезпечують підтримку малих наукових та інноваційних фірм. Основні їх функції полягають у розробці та реалізації програм підтримки та розвитку інноваційної діяльності, відповідних законодавчих актів, визначенні її місця в загальній стратегії розвитку; обґрунтуванні потреби в матеріальних і фінансових ресурсах, державних коштах, необхідних для реалізації поставлених завдань; створенні механізму взаємодії малих інноваційних фірм з великими організаціями, участі у республіканських програмах, непрямому впливі на інноваційні процеси (пільгове оподаткування, фінансування, кредитування, створення спеціальних фондів і т. д.).

2) Фінансово-кредитні інститути, що забезпечують акумуляцію ресурсів та їх розподіл по суб'єктам інноваційної діяльності, а також фінансову підтримку перспективних проектів (створення інноваційних, інвестиційних, венчурних фондів, банків та ін.).

3) Страхові компанії, фірми, що забезпечують зниження втрат від ризикових операцій, а також залучення інвестицій у науково-технічну сферу.

4) Інформаційні мережі, що дозволяють визначити перспективні напрямки розвитку інноваційної діяльності, технологічний трансфер, комерціалізацію результатів науково-технічних розробок.

5) Система сервісного обслуговування інноваційних організацій, що здійснюють експертизу проектів, консалтинг, інжиніринг, аудит, контролінг, рекламу та інші послуги.

6) Різні форми навчання підприємництву в науково-технічній сфері (навчальні заклади, спеціальні курси навчання, факультети, семінари, симпозіуми тощо).

Одним з важливих результатів інноваційної діяльності є те, що більшість прогресивних нововведень знаходить реальне втілення в створенні наукомісткої і конкурентоспроможної продукції.

Інноваційні проекти дозволяють досягти ефективності, що значно перевищує (у окремих випадках – багаторазово) ту, що відповідає звичайним процесам і підходам. У цьому випадку підприємство здатне добитися з мінімальними витратами таких результатів, досягнення яких для конкурентів, які не мають такої інноваційної підтримки і використовують традиційні методи роботи, буде пов'язане з великими додатковими витратами, причому як фінансів, так і часу.

Насамперед, інтерес для підприємства представляють ідеї, проекти чи рішення, які є за своїм змістом результатом креативного процесу і містять оригінальний підхід, що дозволяє (в силу своєї унікальності) отримати підвищений ефект від їх реалізації або впровадження. Новації найчастіше спрямовані на ті певні області, які утворюють сферу інтересів підприємства чи формують регулюючі механізми.

Прогресивні технології, методики та унікальні продукти, які присутні на ринку, – все це не що інше, як результати творчої діяльності, підсумок інноваційного процесу конкретних підприємств, що приносять їм тим більші доходи, чим вище новизна запропонованих рішень.

Підприємства все частіше вдаються до інноваційної діяльності як до одного зі способів підвищення конкурентоспроможності. Деякі інновації створюють конкурентні переваги, породжуючи принципово нові сприятливі можливості на ринку або ж дозволяють заповнити сегменти ринку, на які інші суперники не звернули уваги.

Якщо конкуренти реагують повільно, такі інновації призводять до конкурентних пріоритетів. Наприклад, в автомобілебудуванні, японські компанії домоглися вихідних переваг за рахунок особливої уваги до компактних моделей, які мають менші розміри, споживають менше енергії, якими нехтували їх іноземні конкуренти, вважаючи такі моделі менш вигідними, що мають менше значення і є менш привабливими.

Таким чином, в умовах ринкової економіки саме інноваційна діяльність є визначальним фактором в конкурентній боротьбі, що забезпечує умови для стабільного довгострокового розвитку.

Література

1. Инвестиции : Системный анализ и управление / Под ред. К. В. Балдина. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и Ко», 2006. – 288 с.
2. Инновационный менеджмент : учебник для вузов / Ильенкова С. Д., Гохберг Л. М., Ягудин С. Ю. и др. – 2-е изд., перер. и доп. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 343 с.
3. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент : навч. посібн. / Н. В. Краснокутська . – К. : КНЕУ, 2003. – 375 с.
4. Нечаев Н. И. Инвестиционное проектирование: анализ эффективности и управление риском: монография. — Барнаул : Изд-во Алт. ун-та, 2006. — 228 с.

Анотація

Брицький С. Ю. Інноваційна діяльність як визначальний фактор конкурентної боротьби. – Стаття.

У статті розглядаються конкурентні переваги підприємства з позиції проведення коректної інноваційної стратегії. Дається аналіз видів інноваційної стратегії та пов'язаних з ними ризиків. Розглядаються завдання та елементи інноваційної інфраструктури, яка відіграє значну роль в інноваційному процесі.

Ключові слова: інновація, інноваційна стратегія, конкурентна боротьба, інноваційний ризик, інноваційна інфраструктура.

Аннотация

Брицкий С. Ю. Инновационная деятельность как определяющий фактор конкурентной борьбы. – Статья.

В статье рассматриваются конкурентные преимущества предприятия с позиции проведения корректной инновационной стратегии. Дается анализ видов инновационной стратегии и связанных с ними рисков. Рассматриваются задачи и элементы инновационной инфраструктуры, которая играет значительную роль в инновационном процессе.

Ключевые слова: инновация, инновационная стратегия, конкурентная борьба, инновационный риск, инновационная инфраструктура.

Annotation

Brytskyi S. Y. Innovative activity as a determining factor of competition. – Article.

The competitive advantages of the company from a position of proper innovation strategy are considered in the article. The analysis of types of innovation strategies and related risks are reviewed. The author considers the objectives and elements of innovation infrastructure that plays a significant role in the innovation process.

Keywords: innovation, innovation strategy, competition, innovation risk, innovation infrastructure.